

ben. A szerzők természetesen, igyekeztek objektív szemlélettel vizsgálni és bemutatni az utóbbi 25 év agrárfejlődését.

Foglalkozva a háború előtti korszak földbirtokrendszerével pl. Somogyra vonatkozóan a szerzők megjegyzik: „a megye földjének fele 117 földbirtokos család tulajdonában volt, míg a fennmaradó részen 93 000 család osztozott, amelyek közül 62 000 5 holdnál kevesebbet mondhatott magáénak és még mindemellett 50 ezer nincstelen munkás is volt a megyében”.

A továbbiakban megállapítják, hogy a mezőgazdaság fejlesztése fontos helyet kap a „szocialista kormányzat” céljaiban s véleményük szerint; „Részben ez az oka annak, hogy a kelet-európai földrajztudósok nagymértékben hozzájárultak a mezőgazdasági földrajz módszereinek és eljárásainak kifejlesztéséhez és ezáltal elnyerték a nemzetközi elismerést is. Bárkire, aki meglátogatja a különféle szocialista akadémiák földrajzi intézeteit, nagy benyomást gyakorol a rendelkezésre álló részletekbe menő tény- és ismeretanyag és annak mélysége. A kelet-európai agrárközgazdászok hozzájárulása talán kevésbé volt hatásos, de a kelet-európai kormányzatok szociális kísérletei szükségszerűen érdekesek minden fejlődő ország számára, ahol probléma a falusi túlnépesedés.

Már az elején megjegyeztük, hogy jelen tanulmányban részletes elemzésben nem szándékozunk versenyezni a magyar kutatóintézetekkel. Célunk inkább az volt, hogy egyedi gazdaságokban tett tapasztalatokra alapozva a nagyobb magyar mezőgazdasági szintér teljes képét mutassuk be.” (VII. fejezet, 110. old.)

Hogy mennyire sikerült e teljes „szintér” bemutatása? Megítélésünk szerint a siker részleges. Azok a fejezetek és konklúziók, melyek pl. a Somogy megyei Kéthelyi Aranykalász vagy a kaposulai, kadarkúti termelészövetkezetekről és az állami gazdaságokról, pl. a

nagyberekai vagy a keszthelyiről íródtak, a kételyekkel és a problémákkal együtt a valóság talaján mozognak, míg azok a fejezetek vagy fejezetrészek, amelyek az elméleti magyarázatok és szociológiai következtetések útját járják, valahová a földrajzi determinizmus vagy a subjektívizmus vágányára csúsztak.

A könyv hét fejezete az alábbi témákkal foglalkozik:

I. Magyarország Kelet és Nyugat között (A megoldások keresése); II. A régi rend; A változó háttér; III. A nagy földreform és annak utóhatásai; IV. Új farmok a régiék helyett; V. A terv és a piac; A változás jelenlegi folyamata; VI. A település változó szerkezete; VII. A táj változó képe.

A szerzők a múltbeli állapotokra vonatkozóan reálisan tárják fel a magyarországi tőkés mezőgazdaság elmaradottságát, a parasztság szegénységét.

A mai állapotokat értelmezve több helyütt eltúlozták a központi irányítás — járási tanácsok, a vizsgálatuk évében érvényes kötelező kenyérgabona vetésterv — szerepét, amely szerintük a tsz-ek önálló gazdálkodását erősen korlátozta. Ezzel ellentmondásban áll, hogy többszörösen hangsúlyozták a tsz-elnökök döntéseinek nagy szerepét a gazdálkodásban. Helytelenül értelmezték és messzemenő következtetéseket vontak le a magyar falusi táj és a természeti tényezők mint „determinánsok” szerepére, amely mint mondták, „tekintet nélkül a politikákra vagy a hatóságok elméleteire, meghatározzák a magyar vidék alapvető jellegét”.

E kifogásaink ellenére a könyvet érdekes munkának tartjuk, amely jól érzékelteti a magyar mezőgazdaság imponáló fejlődését.

GÖDZ LAJOS DR.

ТРОИКИ, С. Л.: *Szovremennij antiglacializm*

Nauka, Moszkva 1975.

ТРОИКИ ebben a művében bizonyítékokat hoz fel arra, hogy az Észak-szibériai-síkság a negyedkor során eljegesedett volt, felszínét több helyen morénák fedik. A könyv tulajdonképpen kritika és vitaanyag azok ellen az orosz geológiai munkák ellen, amelyek a Szibériai-síkság fiatal formáinak kialakulását az antiglaciális teória alapján magyarázzák. A szerző sorra vizsgálja az antiglaciális adatokat, feltevéseit és bebizonyítja róluk a bennük levő első ellentmondásokat. Végül arra a konklúzióra jut, hogy az Észak-szibériai-síkság morfo-

genezisében és litogenezisében a belföldi jégtakarónak igen fontos szerepe volt. Több bizonyítékot és példát sorol fel az eratikus blokkokra, a glaciális üledékek előfordulására a Jeniszej középső medencéjében. ТРОИКИ munkája végén gazdag irodalmat közöl a mai antiglaciális munkáiból. E kötetet a Szovjet Tudományos Akadémia Szibériai Osztályának Földtani-Geofizikai Intézete tette közzé.

ПÉCSI M.